

FITXA 2:

L'ERECTÈON

a) Context cronològic, històric i cultural

Època Antiga, període clàssic grec.

L'Erectèon és un temple d'estil clàssic grec, iniciat al 421 aC (al darrer quart o finals del segle V aC) i acabat el 407 aC, de marbre pentèlic. Va ser obra de l'arquitecte Mnèsicles o Filocles. El seu nom deriva d'Erecteu, el llegendari rei d'Atenes.

Característiques de la Grècia clàssica:

- **A nivell polític:** La Grècia clàssica estava dividida en polis (ciutats estats) tot i que formaven una unitat anomenada l'Hèl·lade al voltant del mar Egeu. Hi trobem dos models de ciutats: Atenes a l'Àtica i Esparta al Peloponès. Atenes representava el sistema democràtic i Esparta representa el model d'oligarquia guerrera (govern d'una minoria). En aquest temps els grecs derroten els perses en les guerres mèdiques, però tot seguit s'inicien una sèrie de guerres internes per l'hegemonia a l'Hèl.lade, conegudes com les guerres del Peloponès.
- **La societat esclavista:** una minoria d'homes eren lliures i tenien tots els drets. La majoria eren esclaus (sense cap dret). Entre mig trobem els metecs, que sovint eren ciutadans estrangers i es dedicaven a l'artesania i al comerç.
- **Economia:** estava basada en l'agricultura (olivera, vinya i cereals) i la ramaderia. Els grecs, però, van destacar com a comerciants pel mar Egeu i més endavant per tota la mar Mediterrània (la Magna Grècia), on fundaren colònies com Empúries a l'actual Catalunya.

- **La cultura grega era antropocèntrica** ("l'home com a mesura de totes les coses"), hi neix la filosofia, les matemàtiques, la geografia ... La seva religió era politeïsta, basada en la mitologia (explicació de la religió en la que els déus tenen passions humanes, i fins i tot els homes podien arribar a ser semidéus o herois (Hèrcules, Aquil·les).

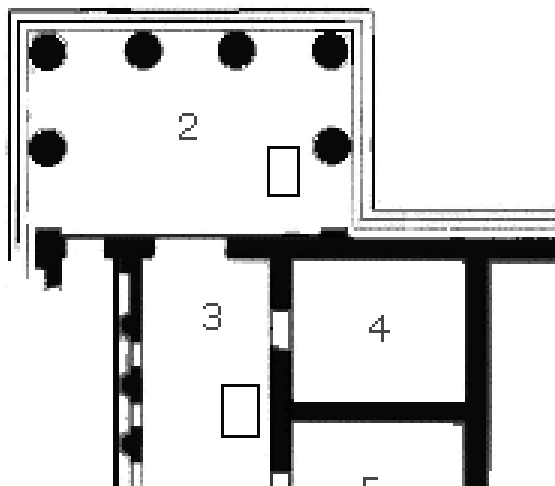
b) Estil i característiques

L'Erectèon és un temple d'estil clàssic grec, d'ordre jònic i fou construït per Mnèsicles a finals del segle V aC.

- Arquitectura arquiteurada: estàtica, que es basa en línies horitzontals i verticals
- Busca l'harmonia visual a través de refinaments òptics (precisió matemàtica). Les proporcions estan tan ben calculades que l'efecte és igualment harmoniós des de qualsevol punt de vista.
- Els ordres arquitectònics: les obres es classifiquen segons les columnes en ordres clàssics. Aquest temple és plenament jònic, ja que les columnes tenen base i volutes.
- Cultura antropocèntrica: segueix l'escala humana, rebutja la monumentalitat.
- Importància del espai exterior. Les celebracions religioses es desenvolupen a l'exterior, i per tant els grecs donen molta importància a la multiplicitat de punts de vista

c) Descripció

Tipus de planta. La planta és irregular, condicionada pel terreny i per les necessitats rituals. Consta de quatre sales i de tres pòrtics exteriors molt diferents. Els dos primers pòrtics, un principal amb quatre columnes molt altes y esveltes i capitells molt treballats, i l'altre lateral amb sis columnes, són jònics. El pòrtic de la banda sud presenta la famosa tribuna de les Cariàtides, que indica la tomba del mític rei Cècrops. Consta de sis columnes amb figura de dona de 2,3 metres d'alt., que sostenen l'entaulament jònic amb arquiteura de tres bandes horitzontals i un petit fris de motlures que recorda el tresor de Sifnos. Cinc d'elles es troben al Museu de l'Acròpolis, i una al Museu Britànic de Londres. Comptava amb decoració policromada.

1. Naos consagrada a Atena. 2. Pòrtic nord consagrat a Possidó. 3. Naos de Possidó - Erecteu. 4. Naos de l'heroi Butes. 5. Naos d'Hefest. 6. Tribuna de las Cariàtides.

Elements de suport: La base del temple s'anomena estereobat i per accedir-hi es fa mitjançant 4 graons. Justament damunt d'aquesta trobem les columnes jòniques, que tenen una base formada per dues motlures: tor i sòcol. El fust, més esvelt que el dòric, està decorat amb estries i format per tambors. Després trobem el capitell, que a

diferència del dòric porta unes volutes, com a element decoratiu, en forma d'espiral. Aquest capitell és format pel collarí (motlura que uneix el fust amb el capitell), l'àbac i l'equí. A més a més també hi veiem un element especial a les columnes que es situen al pòrtic: adopten

forma femenina, cariàtides. També apareixen murs isòdoms, carreus units per claus.

Elements sostinguts: tenim l'entaulament clàssic, d'ordre jònic, i d'entrada és veu que els elements sostinguts són els mateixos que a tot arreu: arquitrau, fris, cornisa i frontó. Es diferencia de l'ordre dòric, en què el fris en comtes d'ésser dividit entre tríglifs i mètopes, té un relleu continu (encara que actualment hagi desaparegut). El frontó, que ha desaparegut, també tenia relleu i damunt de tot apareixien els acroteris.

Espai exterior: l'Erectèon, es localitzat vora del penya-segat que limita amb l'Acropolis d'Atenes, pel nord. Aquest temple es troba situat en un lloc difícil i irregular, perquè era un lloc de culte preexistent, i significa un homenatge als antics déus. Aquest espai exterior en comptes de ser uniforme, a diferència del

Partenó, fa que s'assembli a un organisme articulat. També, l'arquitectura grega, té un concepte escultòric que sobretot valora la creació de les formes externes, els diversos punts de vista, integració de l'entorn, l'escala humana.

Espai interior: el nucli de l'organisme és l'estança central (al igual que al Partenó) aquesta es troba orientada a la sortida del sol. Hi trobem la naos, dedicada a la deessa d'Atenes, precedida per la pronaos, pòrtic hexàstil (6 columnes). Com és típic dels temples grecs, aquest espai no està comunicat, és un espai clos, amb les dues àrees restants, les quals són dedicades a Possidó i Herecteu i l'altra a Cècrops. Al costat nord hi ha un pòrtic amb un sostre cassetonat (amb forma quadrada). La tribuna de les cariàtides, espai obert i tancat, es diferencia del pòrtic perquè està elevada. Aquí tenim l'espai dedicat a Cècrops (s'hi troba la tomba d'aquest), vigilat per les estàtues femenines.

d) Contingut, significat de l'obra i funció

- **Caràcter:** religiós, temple dedicat als déus: Atenea i Possidó i als herois: Erècteu (primer rei d'Atenes) i Cècrops (primer rei de l'Àtica) i la filla d'aquest Pandrosos, considerada la inventora del teixit.

- **Símbols:** reporta la mitologia grega que Zeus va prometre l'Àtica a aquell déu que li aconseguís el major bé. La disputa entre Possidó i Atenes fou aferrissada. Possidó amb el seu trident feu brollar d'una roca una deu d'aigua salada. Finalment, guanyà Atenes plantant una olivera al seu costat i el nom de la polis va canviar, a partir de llavors va passar a anomenar-se Atena (Atenes). L'olivera simbolitza l'arbre llegendari, protector,

que decantà la disputa a favor d'Atenes. Per un altre costat, diuen que Cècrops va intervenir en la decisió final. Hem de saber que l'olivera, originàriament, devia estar situada en el recinte exterior dedicat a Pàndrosos.

Las figures de peu es coneixen amb el nom de Cariàtides, en memòria de les dones de Cària (Àsia Menor) fetes presoneres pels grecs en les guerres contra els perses. Las figures són tan serenes que no sembla que suportin el poderós entaulament que està sobre elles. Recorden las dones mediterrànies que acostumaven a dur cistells i objectes sobre el cap.

- **Encàrrec:** Després de derrotar als perses, s'inicia la gran etapa d'esplendor d'Atenes que es tradueix en la reconstrucció de l'Acròpolis per Pericles.

Funcions: Funció religiosa, després de la destrucció de l'Acròpolis, els vells cultes s'havien quedat sense santuari. És un homenatge als reis Cècrops i a Erecteu.

Funció il·lustrativa de l'estil clàssic grec.

Funció mitològica de les antigues creences dels grecs.